

■ توصیفات جعفر بن ابی طالب از اثرات پذیرش اعتقاد به توحید :

- ۱ **ویژگی‌های عصر جاهلی**، بت می‌پرستیدیم، مُردار می‌خوردیم، مرتکب زشتی‌ها می‌شدیم، پیوند خویشاوندی را قطع می‌کردیم، بی‌پناه را پناه نمی‌دادیم و قوی، ضعیف را می‌بلعید.
- ۲ **ویژگی‌های پیامبر (ص)**، خداوند از میان ما پیامبری مبعوث فرمود که خانواده‌اش را می‌شناسیم و به صداقت، امانت‌داری و عفتش ایمان داریم.
- ۳ **فرمان‌های پیامبر (ص)**، پیامبر، ما را به خدای یگانه فراخواند که او را یگانه بدانیم، عبادت کنیم و آنچه را که خود و پدرانمان می‌پرستیدیم کنار بگذاریم، چیزی را شریک او قرار ندهیم، او ما را به عدل، احسان، راستی، درستی، امانت‌داری و نیکی نسبت به خویشان و همسایگان دعوت کرد.
- ۴ **نهی‌های پیامبر (ص)**، از خوردن مال یتیم و ارتکاب فحشا و منکر و دروغ نهی کرد.
- ۵ **امر پیامبر (ص) به واجبات دین**، دستور داد نماز را به پا داریم، زکات بپردازیم و ماه رمضان را روزه بگیریم.
- ۶ **واکنش مسلمانان به دستورات پیامبر (ص)**، ما نیز او را تصدیق کردیم و به او ایمان آوردیم و از او پیروی کردیم.

■ اثرگذاری ایمان در رفتار

- ایمان همهٔ افراد یکسان نیست و دارای شدت و ضعف است.
  - میزان تأثیرگذاری اعتقاد، بستگی به درجهٔ ایمان افراد به توحید و یکتاپرستی دارد.
  - هرچه ایمان قوی‌تر باشد، تأثیر عملی آن در زندگی بیشتر است و هرچه ایمان ضعیف‌تر باشد، تأثیر آن کمتر خواهد بود.
- آیه** ﴿إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوا هَذَا صِرَاطَ مُسْتَقِيمٍ﴾ (آل عمران، ۵۱)
- ترجمه** همانا خداوند پروردگار من و پروردگار شماست: پس او را بندگی کنید [که] این راه راست [و درست] است.
۱. از آنجا که خداوند تنها پروردگار هستی است، پس تنها او را باید عبادت کرد.
  ۲. از آنجا که بندگی خدا، انسان را به کمالات معنوی بالاتر و هدف تقرب الهی می‌رساند، در این آیه به عنوان راه راست و درست زندگی معرفی شده است.

ابعاد توحید عملی

الف) بُعد فردی

- **تعریف**، هر کسی در زندگی خود از فرمان‌های خدا اطاعت کند، گام در مسیر توحید عملی گذاشته است. چنین فردی می‌کوشد تمایلات درونی خود را در جهت خواست و رضایت الهی قرار دهد.
- **ویژگی‌های انسان موحد**، در انتخاب‌های خود و به‌طور کلی در تمام برنامه‌های روزانه، خدا را در نظر می‌گیرد و تلاش می‌کند از دایرهٔ فرمان‌های او خارج نشود.
- **جهان‌بینی انسان موحد**، ۱ جهان برای او معنای خاصی دارد، ۲ هیچ حادثه‌ای برای او بی‌حکمت نیست، ۳ همواره انسانی امیدوار است، ۴ در برابر سختی‌ها صبور و استوار است، ۵ مشکلات را زمینهٔ موفقیت‌های آینده می‌داند، ۶ دشواری‌های زندگی را نشانهٔ بی‌مهری خداوند نمی‌داند، بلکه بستری برای رشد و شکوفایی خود می‌داند.

■ ثمرات توحید فردی

- انسان موحد، چون زندگی خود را براساس رضایت خداوند تنظیم کرده و پیرو فرمان‌های اوست: ۱ شخصیتی ثابت و پایدار دارد، ۲ برخوردار از آرامش روحی است، ۳ موجودات جهان را مخلوق خدا و خود را در برابر آن‌ها مسئول می‌داند.
- **شعر حافظ**، سر ارادت ما و آستان حضرت دوست که هر چه بر سر ما می‌رود ارادت‌لوست نظیر دوست ندیدم، اگر چه از مه و مهر نهادم آینه‌ها در مقابل رخ دوست
- **پیام** ۱. عبودیت و بندگی انسان به درگاه خداوند (توحید عملی در بُعد فردی)، به سبب اندیشیدن به تدبیر و ارادهٔ الهی در ربوبیت جهان است. ۲. خداوند بی‌نظیری است که هیچ همتایی ندارد و با هیچ کس قابل مقایسه نیست.
- **شعر حافظ**، بر آستان جانان گر سر توان نهادن گلبانگ سربلندی بر آسمان توان زد
- **پیام** سجده و عبادت انسان به درگاه خداوند (توحید عملی در بُعد فردی)، موجب فضیلت انسان بر آسمان‌ها و فرشتگان می‌شود.
- **حدیث امام علی (ع)**، تقوای الهی پیشه کنید: هم در مورد بندگان خدا، هم در مورد شهرها و آبادی‌ها؛ چراکه شما در برابر همهٔ این‌ها حتی سرزمین‌ها و چهارپایان مسئولید. خدا را اطاعت کنید و از عصیان او بپرهیزید.
- **پیام** انسان آراسته به توحید عملی در بُعد فردی، خود را در برابر مخلوقات خدا مسئول می‌داند.
- **تعریف شرک فردی**، اگر کسی دل به هوای نفس (بت درون) سپرده و او را معبود خود قرار دهد و اوامرش را به فرمان‌های خداوند ترجیح دهد یا در پی کسب رضایت قدرت‌های مادی و طاغوت‌ها (بت‌های بیرون) برآید، چنین شخصی گرفتار شرک عملی شده است.
- **آیه** ﴿أَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهًا هَوَاهُ أَفَأُنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكَيْلًا﴾ (فرقان، ۴۳)
- **ترجمه** آیا دیدی آن کسی را که هوای نفس خود را معبود خود گرفت، آیا تو ضامن او می‌باشی [و به دفاع از او برمی‌خیزی]؟
- **پیام** معبود قرار دادن هوای نفس (بت درون)، مصداق شرک عملی در بُعد فردی است که انسان را از دفاع پیامبر (ص) محروم می‌سازد.
- **آثار شرک عملی در بُعد فردی**، تسلیم بودن در برابر امیال نفسانی و فرمان‌پذیری از طاغوت باعث می‌شود شخص، **درونی ناآرام و شخصیتی ناپایدار** داشته باشد؛ زیرا از یک‌سو هوای نفس وی هر روز **خواسته جدیدی** جلوی روی او قرار می‌دهد و از سوی دیگر، قدرت‌های مادی که هر روز رنگ عوض می‌کنند و او را به **بردگی جدیدی** می‌کشانند.
- **آیه** ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَى وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ﴾ (حج، ۱۱)
- **ترجمه** از مردم کسی هست که خدا را بر یکجانب و کنارهای [تنها به زبان و هنگام وسعت و آسودگی] عبادت و بندگی می‌کند؛ پس اگر خیری به او رسد، دلش به آن آرام می‌گیرد و اگر بلایی به او رسد، از خدا رویگردان می‌شود. او در دنیا و آخرت، [هر دو] زیان می‌بیند. این همان زیان آشکار است.
- **پیام** ۱. پرستشی که از روی ایمان باشد، شخصیتی ثابت و پایدار را به دنبال دارد و پرستشی که از روی تردید است، درونی ناآرام و شخصیتی متزلزل و ناپایدار که در دنیا و آخرت، زیان آشکار به همراه دارد. ۲. علت اینکه انسان‌هایی در برابر هر خیر و شری که به آن‌ها می‌رسد، دو روش متفاوت پیش می‌گیرند، این است که ایمان ضعیفی دارند و در نتیجه از روی تردید خدا را می‌پرستند.

درس هفتم: بازگشت

- خدای متعال به حضرت داود (ع) فرمود: «ای داود! اگر آنان که از من روی گردانده‌اند می‌دانستند که چگونه انتظار آن‌ها را می‌کشم و شوق بازگشتشان را دارم، بدون شک از شوق آمدن به سوی من جان می‌دادند و بندبند وجودشان از محبت من از هم می‌گسست.»
- تصمیم‌های جدید همواره برای تکمیل پیمان‌های قبلی و پیمودن ادامه راه نیست، بلکه گاه برای بازگشت از مسیری است که چندی به غلط پیموده شده و آثار زیانباری بر جای گذاشته است. (توبه)
- بشرین حارث، براساس جمله امام موسی کاظم (ع) که فرمود: «اگر بنده می‌بود، بندگی می‌کرد و حرمت صاحب خود را نگه می‌داشت» در حضور امام توبه کرد و تا زنده بود به پیمان خویش وفادار ماند و در سلک مردان پرهیزگار و خداپرست درآمد.

انقلاب علیه خود

- از میان مخلوقات، انسان موجودی است که علاوه بر ایستادگی در برابر موانع بیرونی می‌تواند در برابر موانع درونی نیز ایستادگی کرده و حتی علیه خود انقلاب کند.
- **حقیقت توبه**
- توبه در لغت به معنای بازگشت و در اصطلاح دینی، به معنای بازگشت از گناه به سوی خداوند و قرار گرفتن در دامن عفو و غفران اوست. این حالت، وقتی رخ می‌دهد که انسان از گناه پشیمان شود.
- با بازگشت بنده گناهکار، خداوند نیز به سوی او باز می‌گردد و درهای رحمتش را به رویش می‌گشاید و آرامش را به قلب او باز می‌گرداند.
- همین که انسان بعد از انجام گناه، در دل احساس پشیمانی کند و زبان حالش این باشد که: چقدر بد شد، چرا به فرمان خدا بی‌توجهی کردم؟... توبه انجام شده و گناه بخشیده می‌شود.
- امام باقر (ع) می‌فرماید: «برای توبه کردن پشیمانی کافی است.»
- چنین انسانی واقعاً در دل استغفرالله را گفته است، گرچه آن را به زبان جاری نکرده باشد؛ اما اگر برعکس باشد، یعنی با زبان استغفرالله بگوید اما در قلبش پشیمان نباشد و قصد انجام دوباره آن گناه را داشته باشد، چنین کسی توبه نکرده است.

توبه و پاکی

- گناه آلودگی است و توبه، پاک شدن از آلودگی‌هاست. توبه گناهان را از قلب خارج می‌کند و آن را شست‌وشو می‌دهد، به همین جهت این عمل را «پیرایش» یا «تخلیه» نیز می‌گویند.
- **حدیث پیامبر (ص)**: «الْتَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ»
- **ترجمه**: کسی که از گناه توبه کرده، مانند کسی است که هیچ گناهی نکرده است.
- **پیام**: توبه از گناه باعث پاک شدن از آلودگی‌ها می‌گردد. (تخلیه یا پیرایش)
- **حدیث امام علی (ع)**: «التَّوْبَةُ تُطَهِّرُ الْقُلُوبَ وَ تُغَسِّلُ الذَّنُوبَ»
- **ترجمه**: توبه دل‌ها را پاک می‌کند و گناهان را می‌شوید.
- **پیام**: توبه پاک‌کننده دل توبه‌کننده از گناهان است. (تخلیه یا پیرایش)

چند نکته درباره توبه

۱. با توبه همه گناهان حتی شرک هم آمرزیده می‌شود.
- **آیه**: «قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذَّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ» (زمر، ۵۳)
- **ترجمه**: بگو ای بندگان من که بسیار به خود ستم روا داشته‌اید، از رحمت الهی ناامید نباشید، خداوند همه گناهان را می‌بخشد، چراکه او آمرزنده مهربان است.
- **پیام**: ۱. ناامید نشدن از رحمت الهی، امری الهی است. ۲. خداوند توبه همه گناهان را می‌بخشد زیرا او آمرزنده مهربان است.

۲. **سنت ابتلاء**، به معنای قرار دادن فرد در شرایط و موقعیتی است که صفات درونی خود را بروز دهد و درستی یا نادرستی آنچه را که ادعا کرده مشخص سازد.

۳. **سنت امداد عام الهی**، خداوند، سنت و قانون خود را بر این قرار داده که هر کس، هر کدام از دو راه حق یا باطل را برگزیند، بتواند از امکاناتی که خدا در اختیارش قرار داده، استفاده کند تا در همان مسیری که انتخاب کرده است به پیش رود.

۴. **سنت امداد خاص (توفیق الهی)**، خداوند شرایط و اسباب را برای کسی که با نیت پاک قدم در راه حق می‌گذارد و در این راه سعی و تلاش می‌کند، چنان فراهم می‌سازد که بتواند آسان‌تر به مقصد برسد. این امداد خاص خداوند، سنت توفیق الهی نام دارد.

۵. **سنت سبقت رحمت بر غضب**، از آنجا که خداوند به بندگان خود محبت دارد، با همه آنان چه نیکوکار و چه گناهکار، به لطف و مهربانی رفتار می‌کند.

۶. **سنت املاء و استدراج**، اگر کسانی چنان در گناه و باطل پیش روند که از کار خود خرسند باشند و با حق دشمنی و لجajt ورزند، خداوند به آن‌ها فرصتی می‌دهد و بر امکانات و نعمت‌های آنان می‌افزاید و آن‌ها این فرصت و نعمت‌ها را وسیله غوطه‌ور شدن در گناهان قرار می‌دهند.

۷. **سنت تأثیر اعمال انسان در زندگی او**، رهنمودهای قرآن کریم و پیشوایان دین بیانگر آن است که آینده زندگی هر فرد و اتفاقاتی که برای او رخ می‌دهد، در موارد بسیاری تحت تأثیر رفتارهای گذشته او، اعم از رفتارهای خوب و بد است.

نر و نرین‌ها

- سنت ابتلاء و امتحان از **عام‌ترین و فراگیرترین** قانون‌های خداوند است که ثابت و همیشگی است.
- **کوچک‌ترین** حادثه‌ای که پیرامون انسان رخ می‌دهد، امتحانی برای آنان است تا روشن شود که نسبت به آن حادثه چه تصمیمی می‌گیرند و چگونه عمل می‌کنند. عمل درست، رشد و کمال و عمل غلط عقب‌ماندگی و خسران انسان را به دنبال دارد.
- موفقیت در هر مرحله امتحان سبب ورود انسان به مرحله‌ای برتر می‌شود و او را با امتحان‌های **جدیدتر** روبه‌رو می‌کند. درست مانند دانش‌آموزی که با موفقیت در هر امتحانی وارد مرحله **بالتر** از امتحانات می‌گردد. به‌طور مثال، اگر انسان اعلام ایمان به خداوند و بندگی او کند، وارد امتحان‌ها و آزمایش‌های خاص آن می‌شود و به میزانی که در آزمون‌های اولیه سربلند بیرون آید، قدم در آزمون‌های بعد می‌گذارد و برای کسب کمالات برتر آماده می‌شود.
- امام صادق (ع) می‌فرماید: هر اندازه که ایمان مؤمن افزوده شود **بیشتر** (شود)، امتحانش نیز **سنگین‌تر** می‌شود.
- در سنت املاء و استدراج، مهلت‌ها و نعمت‌های خدا، با اختیار و اراده خود گناهکاران به‌صورت بلای الهی جلوه‌گر شده و باعث می‌شود بار گناهان آنان هر روز سنگین و سنگین‌تر شود و به تدریج به سوی هلاکت ابدی **نزدیک‌تر** شوند.
- **امام صادق (ع)** درباره سنت «تأثیر اعمال انسان در زندگی او» می‌فرماید: «کسانی که به واسطه گناه می‌میرند از کسانی که به واسطه سرآمد عمرشان می‌میرند، **بیشترند** و کسانی که به سبب نیکوکاری، زندگی دراز دارند، از کسانی که به عمر اصلی زندگی می‌کنند، **بیشترند**».

ردیف	سؤالات	نمره
درس اول		
۱	بر اساس آیه ﴿يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾، چرا خداوند هر لحظه دست‌اندرکار امری است؟	۰/۱۵
۲	درستی یا نادرستی گزاره زیر را با (ص / غ) مشخص کنید. ذهن ما فقط توان گنجایش فهم چیستی و ذات موضوعات محدود را دارد.	۰/۱۲۵
۳	جای خالی عبارت زیر را با کلمات مناسب تکمیل کنید. آنان که به دقت و اندیشه در جهان هستی می‌نگرند، در هر چیزی خدا را مشاهده می‌کنند و _____ و _____ او را می‌بینند.	۰/۱۵
۴	در عبارات زیر گزینه صحیح را تشخیص دهید. الف) انسان به دلیل محدود بودن ذهن خود نمی‌تواند _____ را دریابد. ب) هر کس بر اساس _____ درمی‌یابد که خالق حکیم، جهان را هدایت و پشتیبانی می‌کند. (۱) چگونگی وجود خدا (۲) صفات و اسماء الهی (۱) فطرت (۲) معرفت	۰/۱۲۵ ۰/۱۲۵
۵	به سؤال زیر پاسخ کامل دهید. استدلال نیازمندی جهان به خدا در پیدایش را به‌طور مختصر توضیح دهید.	۱/۱۵
درس دوم		
۶	هر یک از آیات زیر به کدام یک از مراتب توحید اشاره می‌کند؟ (۱) ﴿مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدٌ﴾ (۲) ﴿قُلْ أَغْيَرَ اللَّهُ بَقِيَّةَ رَبِّكَ وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ﴾	۰/۱۲۵ ۰/۱۲۵
۷	جای خالی عبارت زیر را با کلمه مناسب تکمیل کنید. درخواست شفا از پزشک و اولیای دین، با توحید منافات ندارد؛ زیرا پزشک به واسطه اسباب _____ و اولیای الهی به واسطه اسباب _____ و با اذن خدا شفابخشی می‌کنند.	۰/۱۵
۸	به سؤال زیر پاسخ کوتاه دهید. اعتقاد به اینکه علاوه بر خداوند و در کنار او، دیگرانی نیز هستند که تدبیر امور موجودات را بر عهده دارند، بیاتگر کدام یک از مراتب شرک است؟	۰/۱۵
۹	به سؤال زیر پاسخ کامل دهید. دو نمونه از تأثیر عوامل معنوی را نام ببرید.	۱
درس سوم		
۱۰	با توجه به عبارت قرآنی ﴿إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوا هَذَا صِرَاطَ مُسْتَقِيمٍ﴾ نتیجه توحید در ربوبیت چیست؟	۰/۱۵
۱۱	درستی یا نادرستی گزاره زیر را با (ص / غ) مشخص کنید. از نظر انسان موحد هیچ حادثه‌ای در عالم بی حکمت نیست. از همین رو همواره انسانی صبور و استوار است.	۰/۱۲۵
۱۲	به سؤال زیر پاسخ کوتاه دهید. بت و معبودی که انسان‌های امروزی به جای خدا می‌پرستند، چیست؟	۰/۱۵
۱۳	به سؤال زیر پاسخ کامل دهید. در چه صورت یک نظام اجتماعی، توحیدی است؟	۰/۱۲۵
درس چهارم		
۱۴	به سؤال زیر پاسخ کوتاه دهید. اگر کسی گرفتار غفلت شود و چشم اندیشه را به روی جهان ببندد، چه پیامدی برای او دارد؟	۰/۱۵

ردیف	سوالات	نمره				
۱۳	ارتباط هر یک از مفاهیم زیر را کشف کنید. هر یک از عبارات قسمت (الف) با کدام یک از نشانه‌های اختیار در قسمت (ب) ارتباط دارد:	۱/۵				
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 50%;">(الف)</th> <th style="width: 50%;">(ب) (یک مورد اضافی است)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>الف) دچار شک و تردید شدن در انتخاب‌ها ب) افسوس خوردن از انجام کارهای اشتباه ج) مستحق مجازات دانستن خود در عهدشکنی</td> <td>۱. مسئولیت‌پذیری ۲. تفکر و تصمیم ۳. احساس پشیمانی ۴. احساس رضایت</td> </tr> </tbody> </table>			(الف)	(ب) (یک مورد اضافی است)	الف) دچار شک و تردید شدن در انتخاب‌ها ب) افسوس خوردن از انجام کارهای اشتباه ج) مستحق مجازات دانستن خود در عهدشکنی	۱. مسئولیت‌پذیری ۲. تفکر و تصمیم ۳. احساس پشیمانی ۴. احساس رضایت
(الف)	(ب) (یک مورد اضافی است)					
الف) دچار شک و تردید شدن در انتخاب‌ها ب) افسوس خوردن از انجام کارهای اشتباه ج) مستحق مجازات دانستن خود در عهدشکنی	۱. مسئولیت‌پذیری ۲. تفکر و تصمیم ۳. احساس پشیمانی ۴. احساس رضایت					
درس ششم						
۱۴	جاهای خالی را با کلمه مناسب پر کنید. امداد خاص خداوند نسبت به کسانی که با نیت پاک، قدم در راه حق می‌گذارند، سنت _____ الهی نام دارد.	۰/۵				
۱۵	به سؤال زیر پاسخ کوتاه دهید. کدام سنت الهی موجب به ظهور رساندن استعدادها و نشان دادن تمایلات درونی است؟ پرتکرار	۰/۵				
۱۶	به سؤال زیر پاسخ کامل دهید. سنت املاء و استدراج را تعریف کنید. انتخابی	۱				
درس هفتم						
۱۷	مطابق حدیث امام علی (ع) «التَّوْبَةُ تَطَهِّرُ الْقُلُوبَ وَ تَغْسِلُ الذُّنُوبَ» چرا به عمل توبه پیرایش و تخلیه می‌گویند؟	۰/۵				
۱۸	درستی یا نادرستی گزاره زیر را با (ص / غ) مشخص کنید. برای انسان، توفیق توبه همواره میسر است، فرد باید لحظه‌های توفیق را شکار کند.	۰/۵				
۱۹	جای خالی را با کلمه مناسب پر کنید. وقتی فرد گناهکار دائماً به خود می‌گوید به زودی توبه می‌کنم در واقع شیطان او را به _____ می‌کشانند.	۰/۵				
۲۰	به سؤال زیر پاسخ کامل دهید. الف) مراحل تکمیلی توبه را نام ببرید. پرتکرار ب) توبه اجتماعی را با ذکر مثال شرح دهید. ج) چرا جوانی بهترین زمان برای توبه کردن است؟ توضیح دهید. انتخابی پرتکرار	۱ ۱/۵ ۱				
درس هشتم						
۲۱	در آیه «أَقْمِنَ أَسْسَ بَنِيانَهُ عَلَى تَقْوَى مِنَ اللَّهِ وَ رِضْوَانٍ خَيْرٍ» زندگی محکم و استوار بر چه پایه‌هایی بنا می‌شود؟	۰/۵				
۲۲	به سؤال‌های احکام زیر پاسخ دهید. هر یک از عبارات زیر چه حکمی دارد؟ (جایز - واجب کفایی - مستحب - مکروه - حرام: یک مورد اضافی است). الف) ورزش کردن به قصد آمادگی برای انجام وظایف الهی ب) تولید فیلم‌های تلویزیونی جهت گسترش فرهنگ اسلامی ج) هر نوع تجارت به نفع رژیم صهیونیستی و ترویج کالاها آن‌ها د) شرکت در مجالس شادی مانند جشن‌های ملی با رعایت احکام دین	۲				

ردیف	سؤالات	نمره
۱	<p>تدبر در آیات قرآن و حدیث:</p> <p>الف) آیه شریفه ﴿...قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ﴾ بیانگر کدام یک از معیارهای تمدن اسلامی است؟ پرتکرار</p> <p>ب) با توجه به عبارت قرآنی ﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ...﴾ دو روش صحیح دعوت را بنویسید.</p> <p>ج) با توجه به آیه شریفه ﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ﴾ خداوند کسانی را که در راه او قدم بردارند، به طور خاص _____ می‌کند.</p> <p>د) مراتب توحید یا شرک را در آیه شریفه ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ...﴾ مشخص کنید. پرتکرار</p> <p>ه) بر اساس حدیث شریف پیامبر (ص) «مؤمنان با توجه به _____ بر یکدیگر برتری پیدا می‌کنند.»</p>	۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵
۲	<p>درستی یا نادرستی گزاره‌های زیر را با (ص/غ) مشخص کنید:</p> <p>الف) دوره جوانی، دوره تثبیت خوی و خصلت‌هاست.</p> <p>ب) میان سعادت انسان در دنیا و جهان آخرت و بایدها و نبایدهای دین (احکام)، ارتباط و هماهنگی برقرار است.</p> <p>ج) توانایی بهره‌مندی بیشتر از طبیعت از آثار منفی تمدن جدید در حوزه علم است.</p> <p>د) عناصر اصلی برنامه پیامبر (ص) در ارتقاء جایگاه خانواده، احیای منزلت زن و ارزش‌های اصیل او بود. پرتکرار</p>	۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵
۳	<p>عبارت‌های زیر را با کلمات مناسب تکمیل کنید:</p> <p>الف) تنها شیوه مطمئن و قابل اعتمادی که پیش روی هر انسان خردمند و عاقبت‌اندیش قرار دارد _____ است.</p> <p>ب) اولین آیتی که بر رسول خدا (ص) نازل شد درباره _____ بود. پرتکرار</p> <p>ج) اگر رفتار ناپسند برخی افراد سبب بدبینی دیگران به دین شده در واقع _____ افراد ضایع شده است.</p> <p>د) اگر لایه ظاهری و سطحی موقعیت زن در دنیای امروز کنار رود، خواهیم دید که سودآوری _____ در حال ربودن گوی سبقت از تجارت مواد مخدر و اسلحه است.</p>	۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵
۴	<p>به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید:</p> <p>الف) میان بعد فردی و بعد اجتماعی توحید چه رابطه‌ای وجود دارد؟ پرتکرار</p> <p>ب) مجموعه عوامل مستقل در «پرورش گل» از کدام نوع علت است؟</p> <p>ج) سنت حاکم بر زندگی «معتادان و غرق شدگان در گناه» کدام است؟</p> <p>د) مهم‌ترین راه اصلاح و معالجه جامعه از بیماری‌ها و انحرافات اجتماعی چیست؟ پرتکرار</p> <p>ه) جامعه عدالت‌محور پیامبر (ص) چگونه جامعه‌ای بود؟ (دو مورد) پرتکرار</p> <p>و) زمینه‌های پیدایش تمدن جدید را بنویسید. پرتکرار</p>	۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵
۵	<p>اصطلاحات زیر را تعریف کنید:</p> <p>الف) «حسن فاعلی»</p> <p>ب) «توحید در خالقیت»</p>	۰/۵ ۰/۵
۶	<p>کشف ارتباط:</p> <p>هر یک از موارد سمت راست با کدام یک از موارد سمت چپ ارتباط دارد؟ پرتکرار</p> <p>الف) هیچ مائل مرکلوخی را زند؟ (۱) تفکر و تصمیم</p> <p>ب) این که فردا این کنم یا آن کنم (۲) مسئولیت‌پذیری</p> <p>ج) گر نبودی اختیار این شرم چیست؟ (۳) احساس رضایت یا پشیمانی</p>	۱/۵

پاسخنامه تشریحی

امتحان ۱ - نوبت اول

- ۱ زیرا همواره و هر آن به او نیازمندند. (درس ۱) (۵/۰)
- ۲ (غ) (درس ۱) (۵/۰)
- ۳ چون این رابطه یک رابطه دائمی است همین که مؤلف متوقف شود، جریان برق هم قطع می‌گردد و لامپ‌های متصل به آن نیز خاموش می‌شوند. (درس ۱) (۱)
- ۴ توحید در مالکیت (درس ۲) (۵/۰)
- ۵ (غ) (درس ۲) (۵/۰)
- ۶ شرک در ربوبیت (درس ۲) (۵/۰)
- ۷ اعتقاد به اینکه علاوه بر خداوند و در کنار او دیگرانی نیز هستند که تدبیر امور موجودات را بر عهده دارند. اگر کسی در کنار ربوبیت الهی برای خود و سایر موجودات حسابی جداگانه باز کند و گمان کند که کسی می‌تواند مستقل از خداوند امور را تدبیر کند گرفتار شرک شده در ربوبیت است. (درس ۲) (۵/۰)
- ۸ هر کس مالک چیزی باشد خودش حق تصرف و تغییر در آن چیز را دارد اما دیگران بدون اجازه وی نمی‌توانند در آن تصرف یا از آن استفاده نمایند. به این حق تصرف، ولایت و سرپرستی می‌گویند. از آنجا که خداوند تنها مالک جهان است، تنها ولی و سرپرست جهان نیز هست و مخلوقات جز به اذن و اجازه او نمی‌توانند در جهان تصرف کنند (۵/۰) چنین اذنی به معنی واگذاری ولایت خداوند به دیگری نیست، بلکه بدین معناست که خداوند آن شخص را در مسیر ر مجرای ولایت خود قرار داده است. (درس ۲) (۵/۰)
- ۹ توحید عملی و عبودیت خداوند (۵/۰) / عبادت خداوند و انجام کارهای زندگی برای رضایت او (۵/۰) (درس ۳)
- ۱۰ شرک (درس ۳) (۵/۰)
- ۱۱ انسان موحد موجودات جهان را مخلوق خدا می‌داند و خود را در برابر آنها مسئول می‌بیند. (درس ۳) (۵/۰)
- ۱۲ هوی و هوس و آنچه و آن کس که انسان‌ها را به هوس‌هایشان می‌رساند، بت و معبودشان شده و آن‌ها را همچون خدا می‌پرستند. (۵/۰) و از ابزارهای جدید، مانند سینما، تلویزیون، ماهواره، اینترنت و سایر رسانه‌ها در این راه بهره می‌گیرند و یکسره از خدا و آخرت غافل شده‌اند. (درس ۴) (۵/۰)
- ۱۳ توحید عملی (درس ۴) (۵/۰)
- ۱۴ محبوب حقیقی - تقرب (درس ۴) (هر مورد) (۵/۰)
- ۱۵ اخلاص (درس ۴) (۵/۰)
- ۱۶ به این معناست که انجام‌دهنده کار، دارای نیت الهی باشد. (درس ۴) (۵/۰)
- ۱۷ نیایش و عرض نیاز به پیشگاه خداوند، محبت خداوند را در قلب تقویت می‌سازد (۵/۰) غفلت از خداوند را کم می‌کند و انسان را بهره‌مند از کمک‌های الهی می‌نماید. (درس ۴) (۵/۰)
- ۱۸ مسئولیت‌پذیری (درس ۵) (۵/۰)
- ۱۹ (غ) (درس ۵) (۵/۰)
- ۲۰ طول (درس ۵) (۵/۰)
- ۲۱ تفکر و تصمیم (درس ۵) (۵/۰)

۲۲ گزینه ۱: قضای الهی (درس ۶) (۵/۰)

۲۳ الف ← ۳ (درس ۲) (۵/۰) / ب) ← ۱ (درس ۲) (۵/۰) / ج) ← ۴

(درس ۴) (۵/۰) / د) ← ۲ (درس ۵) (۵/۰)

۲۴ یک از تقدیرات الهی برای انسان این است که او دارای اختیار باشد؛ یعنی مثلاً همان‌طور که خداوند به آب ویژگی مایع بودن را داده است به انسان نیز ویژگی مختار بودن را عطا کرده است. (۵/۰) به تعبیر دیگر، خداوند این‌گونه تعیین کرده که انسان کارهایش را با اختیار انجام دهد و کسی نمی‌تواند از اختیار که ویژگی ذاتی اوست، فرار کند؛ حتی اگر بخواهد آن را انکار کند باز هم این یک کار اختیاری بوده، چون همین کار را با خواست و اراده خود انجام داده است. (۵/۰) (درس ۵)

۲۵ سنت سبقت رحمت بر غضب (درس ۴) (۵/۰)

۲۶ (ص) (درس ۶) (۵/۰)

۲۷ رشد و کمال (۵/۰) - عقب‌ماندگی و خسران (درس ۶) (۵/۰)

۲۸ گزینه ۲: امداد خاص (توفیق الهی) (درس ۴) (۵/۰)

۲۹ در برابر دعوت انبیا به دین الهی مردم دو دسته می‌شوند:

۱) دسته‌ای به ندای حقیقت پاسخ مثبت می‌دهند و هدایت را می‌پذیرند.
 ۲) دسته‌ای لجاجت ورزیده و در مقابل حق می‌ایستند. هر کس هر کدام از این دو راه را انتخاب کند، می‌تواند از امکاناتی که خداوند در اختیارش قرار داده استفاده کند تا در همان مسیری که انتخاب کرده به پیش رود و باطن خود را آشکار کند. (۵/۰) در واقع خداوند امکانات و لوازم رسیدن به خواسته‌ها و هدف‌های هر دو گروه را یکسان فراهم کرده است. کسی که راه حق را برمی‌گزیند مراتب کمال را می‌پیماید و کسی که فقط دنیا را انتخاب کرده و برای آن تلاش می‌کند همان را به دست می‌آورد. البته اینان عواقب زیان‌بار تصمیم غلط خود را در آخرت مشاهده خواهند کرد. بنابراین روی آوردن دنیا و لذت‌های دنیای به برخی انسان‌های گناهکار نشانه لطف خداوند به آنان نیست. (۵/۰) (درس ۶)

امتحان ۲ - نوبت اول

- ۱ زیرا موجودات جهان پیوسته از او درخواست می‌کنند و هر لحظه به او نیازمندند. (درس ۱) (۵/۰)
- ۲ (ص) (درس ۱) (۵/۰)
- ۳ علم - قدرت (درس ۱) (۵/۰)
- ۴ الف) گزینه ۱: چگونگی وجود خدا / ب) گزینه ۱: فطرت (درس ۱) (هر مورد) (۵/۰)
- ۵ مقدمه اول: ما و این جهان پدیده هستیم و وجودمان از خودمان نبوده و نیست (۵/۰) / مقدمه دوم: موجوداتی که پدیده هستند نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد. (۵/۰) / نتیجه: ما و همه پدیده‌های جهان در پدیدآمدن و هست شدن خود به آفریننده‌ای که سرچشمه هستی است (خدا) نیازمندیم. (درس ۱)
- ۶ ۱) توحید در ولایت ۲) توحید در ربوبیت (درس ۲) (هر مورد) (۵/۰)
- ۷ مادی - غیرمادی (درس ۲) (۵/۰)

ه) عقیده به توانایی پیامبر اکرم (ص) و اولیای دین (ع) وقتی موجب شرک است که این توانایی را از خود آن‌ها و مستقل از خدا بدانیم. (درس ۲) (۱) / (و) دستیابی به درجاتی از حکمت - نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان - دریافت پاداش‌های وصف‌نشده (درس ۴) (ذکر دو مورد هر مورد ۰/۵) / (ز) وجود اختیار در انسان ناشی از اراده خداست. در فعل اختیاری، تا زمانی که ما اراده کاری را نکرده‌ایم، آن کار انجام نمی‌گیرد؛ لذا وجود ما، اراده ما و عملی که از ما سر می‌زند همگی وابسته به اراده خداست، یعنی اراده انسان در طول اراده خداوند است. (درس ۵) (ح) قمار یک کار بیپهوده است، پول و ثروت مردم را در مسیری که هیچ فایده‌ای برای جامعه ندارد به کار می‌گیرد. (۰/۵) / (از طرف دیگر، این عمل میان برنده و بازنده کینه و دشمنی به وجود می‌آورد. (درس ۸) (ط) توحید (۰/۵) - معاد (۰/۵) (درس ۹) / (ی) هر صبح پدر دریچه پنجره خانهاش را می‌گشود و به دخترش سلام می‌کند. هرگاه قصد سفر داشت، در منزل او را می‌زد و با او خداحافظی می‌کرد. هرگاه از سفر برمی‌گشت، فاطمه (س) اولین کسی بود که پیامبر (ص) به سراغش می‌آمد و حال او را می‌پرسید. (ذکر دو مورد کافی است ذکر هر کدام ۰/۵) (درس ۹) / (ک) توجه به قانون (۰/۵) - مشارکت مردم در تشکیل حکومت (۰/۵) (درس ۱۰) / (ل) چون جوامع غربی با گذشت چند قرن و شکست‌های پی در پی دریافتند که علم تجربی نمی‌تواند پاسخگوی همه نیازهای انسان باشد، پس این نیاز انسان غربی به معنویت باعث ایجاد مکاتب عرفانی و معنوی شد. (۰/۵) / اما به دلیل آنکه برآمده از آموزه‌های وحیانی نیستند، نتیجه‌ای جز سردرگمی برای بشر نداشته‌اند. (۰/۵) (درس ۱۰)

← امتحان ۸ - شهریور ماه ۱۳۹۹ (نوبت دوم)

- ۱ تمام موجودات، وجود خود را از خداوند می‌گیرند و پا به عرصه هستی می‌گذارند. (درس ۱) (۰/۵)
- ۲ (ص) (درس ۱) (۰/۵)
- ۳ چون ذهن ما محدود است، نمی‌تواند ذات امور نامحدود را تصور کرده و چگونگی آن را دریابد. خداوند حقیقتی نامحدود است، بنابراین ذهن ما نمی‌تواند به حقیقت او احاطه پیدا کرده و ذاتش را شناسایی کند. (درس ۱) (۱)
- ۴ توحید در مالکیت (درس ۲) (۰/۵)
- ۵ توحید (درس ۲) (۰/۵)
- ۶ ناآرام (درس ۳) (۰/۵)
- ۷ شرک عملی (درس ۳) (۰/۵)
- ۸ (ص) (درس ۴) (۰/۵)
- ۹ تفکر (درس ۴) (۰/۵)
- ۱۰ الف) حُسن فعلی (درس ۴) (۰/۵) / ب) باخلاص (درس ۴) (۰/۵)
- ۱۱ حکمت به معنای علم محکم و استوار و به دور از خطاست که هدف درست و راه رسیدن به آن را نشان می‌دهد و مانع لغزش‌ها و تباهی‌ها می‌شود. (۰/۵) انسان حکیم به درجاتی از بصیرت و روشن‌بینی رسیده که می‌تواند در شرایط سخت، حق را از باطل تشخیص داده و گرفتار آن نشود. (۰/۵) (درس ۴)
- ۱۲ (غ) (۰/۵) (درس ۵)

- ۱۳ الف) ۲ ← تفکر و تصمیم (۰/۵) / ب) ۳ ← احساس پشیمانی (۰/۵) / ج) ۱ ← مسئولیت‌پذیری (۰/۵) (درس ۵)
- ۱۴ توفیق (درس ۶) (۰/۵)
- ۱۵ سنت ابتلاء (امتحان) (درس ۶) (۰/۵)
- ۱۶ انسانی که به دام گناه می‌افتد، خداوند برای او شرایطی فراهم می‌کند تا توبه نماید، اما اگر او چنان در گناه پیش رود و با حق دشمنی ورزد، خدا به او فرصت می‌دهد و او از این فرصت و نعمت در جهت غرق شدن در گناه استفاده می‌کند (۰/۵) و بار گناهانش هر روز سنگین‌تر شده و به تدریج به سوی هلاکت ابدی نزدیک‌تر می‌شود. (۰/۵) (درس ۶)
- ۱۷ توبه، گناهان را از قلب خارج کرده و آن را شستوشو می‌دهد. (درس ۷) (۰/۵)
- ۱۸ (غ) (درس ۷) (۰/۵)
- ۱۹ تسویف (درس ۷) (۰/۵)
- ۲۰ الف) تلاش در جهت دور شدن از گناه (۰/۵) و جبران حقوق الهی و حقوق مردم (درس ۷) (۰/۵) / ب) وقتی جامعه‌ای در برخی از ابعاد از مسیر توحید و اطاعت از خداوند خارج شود، نیازمند بازگشت به مسیر توحید و اصلاح یعنی نیازمند توبه اجتماعی است. (۱) انحراف‌های اجتماعی مانند رباخواری، رشوه گرفتن، بی‌توجهی به عفاف و پاکدامنی و... (۰/۵) (درس ۷) / ج) دوره جوانی دوره انعطاف‌پذیری و تحول و دوره پیری دوره کم‌شدن انعطاف و تثبیت خوی‌ها و خصلت‌هاست. (۰/۵) اگر در دوره جوانی خصلتی در انسان پدید آمد و ماندگار شد خارج کردن آن در پیری دشوار است. (۰/۵) بنابراین بهترین زمان برای توبه دوران جوانی است. (درس ۷)
- ۲۱ تقوی و خشنودی خدا (درس ۸) (هر مورد ۰/۲۵)
- ۲۲ الف) مستحب / ب) واجب کفایی / ج) حرام / د) جایز (درس ۸) (هر مورد ۰/۵)
- ۲۳ اگر مصرف کالاهای خارجی موجب وابستگی کشور شود. (درس ۸) (۰/۵)
- ۲۴ چون رایج شدن این ارتباط بازگشت به دوران جاهلیت است و بنیان خانواده را متزلزل می‌کند و سلامت جسمی و روحی انسان‌ها را به خطر می‌اندازد. (۱) (درس ۸)
- ۲۵ الف) یکی از اهداف مهم پیامبر (ص) برپایی جامعه عدالت‌محور بود تا مظلوم به آسانی حق خود را از ظالم بستاند و امکان رشد برای همه انسان‌ها فراهم باشد نه اینکه نعمت‌ها در انحصار گروهی محدود باشد. ایشان از هر فرصتی برای رفع تبعیض‌های طبقاتی حاکم بر نظام جاهلی و برقراری فرهنگ برابری استفاده می‌نمود. (۱) (درس ۹) / ب) نزول تدریجی آیات قرآن و دعوت مکرر این کتاب به خردورزی و دانش از یک طرف (۰/۵) و تشویق‌های دائمی رسول خدا (ص) از طرف دیگر سد جاهلیت را شکست و جامعه آن زمان را مشتاق علم کرد. (۰/۵) (درس ۹)
- ۲۶ الف) پس از قرون وسطی در کشورهای اروپایی توجه به قانون عموماً عکس‌العملی در برابر حاکمیت نامطلوب کلیسا بود. (۰/۲۵) آگاهی به قانون ابتدا با ترجمه آثار اسلامی اتفاق افتاد و فوایدی برای تمدن جدید داشت. (۰/۲۵) مردم با حقوق خود در مقابل دولت‌ها آشنا شدند و به تدوین قوانین حقوقی پرداختند و برای حفظ آن سازمان‌هایی را تأسیس کردند. (۰/۵) (درس ۱۰) / ب) استحکام و اقتدار نظام حکومتی یک کشور، مهم‌ترین عامل برای حضور کارآمد در میان افکار عمومی جهان است. (۰/۵) چون به طور طبیعی یک کشور ضعیف، منزوی می‌شود و همراهی در دنیا نمی‌یابد. (۰/۵) (درس ۱۰)